

СПЕЦИФІКА ВИЯВЛЕННЯ АТРИБУТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СЕМАНТИКИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ СВЯТОГО ПИСЬМА

Проаналізовано особливості відтворення в найважливіших українських перекладах Святого Письма (П. Куліша – І. Нечуя-Левицького – І. Пулюя, І. Огієнка, І. Хоменка, патріарха Філарета, Р. Турконяка) граматичних форм та конструкцій з атрибутивно-процесуальною семантикою, виражену в паралельному церковнослов'янському тексті Євангелія від Матвія 9 різновидами використання активних дієприкметників теперішнього часу. Автори дійшли висновку, що перекладачі у більшості випадків послідовно замінювали аналізовані дієприкметникові форми питомими українськими засобами (складнопідрядними реченнями, субстантивними прикметниками, іменниками, дієприкметниками обох станів минулого часу, дієприслівниками, дієсловами), що є свідченням неприродності вживання, а відтак ненормативності активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові.

Ключові слова: активні дієприкметники теперішнього часу, атрибутивно-процесуальна семантика, ненормативність, переклади Святого Письма.

Чимало українських дослідників стверджує, що вживання активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській літературній мові є ненормативним. Про це пишуть О. Курило [8], О. Синявський [10], Ю. Шерех [13], Б. Антоненко-Давидович [1], І. Вихованець та К. Горденська [6], І. Фаріон [12]. Головним аргументом при запереченні потреби використання в системі української мови особливої форми дієслова, що виражає атрибутивно-процесуальну семантику, є її книжність, протиприродність народно-розмовній стихії, з якої постала сучасна українська мова: „У книжній мові, особливо в газетній і публіцистичній, подеколи трапляються дієприкметники на *-аюч(ий)*, *-уюч(ий)*, [...] – однаке це чисто книжні витвори, зовсім не можливі в побутовій мові, і з'являються вони або під впливом старої традиції, або – найчастіше – під впливами чужих мов з розвиненою системою часових дієприкметників” [13, с. 323]. Ю. Шерех має на увазі вплив староцерковнослов'янської мови, яка, будучи мовою християнських богослужінь, від кінця X – поч. XI ст. перебувала в тісній взаємодії з давньоукраїнською мовою світських документів. Ця взаємодія та взаємовплив однієї мови на іншу призвели до виникнення руської редакції староцерковнослов'янської мови з одного боку, а з іншого – до запозичення українською мовою лексичних та фразеологічних одиниць староцерковнослов'янської. Окрім того, вплив староцерковнослов'янської мови сприяв збереженню в систе-

мі писемної української мови XIV-XVIII ст. активних дієприкметників теперішнього часу в атрибутивній функції внаслідок міцного зв'язку з мовно-релігійною традицією в Україні. Повсякчасний вжиток староцерковнослов'янської мови в релігійній сфері життя українців, обов'язкове вивчення Закону Божого в українських освітніх закладах, а відповідно, і вищезазначеної мови як „священної” мови православ'я – усе це зумовило те, що українські письменні люди використовували староцерковнослов'янські дієприкметники, які легко можна було сприйняти як власне українські, натомість у розмовній українській мові того ж часу аналізований клас слів, що існував у давньоукраїнській мові, занепадав, тому О. Курило (з покликанням на П. Житецького) писала: „Що до активних дієприкметників, то їх зовсім нема в народній мові” [8, с. 13] (зберігаємо правопис видання).

У зв'язку з цими твердженнями особливого значення набуває проблема адекватного відтворення українською мовою активних дієприкметників теперішнього часу в текстах Святого Письма. Цього завдання був свідомий ще І. Огієнко: „Ми надзвичайно потребуємо такого перекладу Біблії, що був би зроблений сучасною літературною всеукраїнською мовою. Перекласти цілу Біблію – а в першу чергу Новий Заповіт, треба такою літературною мовою, що стала б зразковою бодай на перші 50 літ. Мусимо мати переклад, що став би найкращим підручником вивчення літературної української мови. Бо треба, щоб і селянські маси – головний читач Святого Письма – при звичаювалися до доброї мови...” [7, с. 15]. Ця робота вимагала від її виконавців неабияких знань української мови.

Мета пропонованої статті – дослідити українські переклади Біблії (1) П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, І. Пулюя; 2) І. Огієнка; 3) І. Хоменка; 4) патріарха Філарета; 5) Р. Турконяка) та проаналізувати, яким чином у них відтворено означально-процесуальну семантику, а також виявити закономірності, властиві перекладам у відтворенні аналізованої семантики.

Названі переклади українською мовою порівнюватимемо з церковнослов'янським текстом. Цей текст ми приймаємо як об'єкт для зіставлення, оскільки сучасна церковнослов'янська мова, що є подальшим етапом розвитку староцерковнослов'янської, успадкувала від неї форми активних дієприкметників теперішнього часу і широко їх використовує. В українській мові їх уживання не нормативне, отже, на місці дієприкметника, що в церковнослов'янському тексті виражає атрибутивно-процесуальну семантику, українське рече-

ння повинне мати слово / конструкцію, що не порушує норм української мови.

Опрацювавши Євангеліє від Матвія в церковнослов'янській Біблії, ми спостерегли, що активні дієприкметники теперішнього часу можуть функціонувати:

I – як іменник (зазнати субстантивації), напр.:

1. Бжени **плачущіи**: ѣкѡ тѣи ѹтѣшатєз [2, 5:4];

2. Бжени **адлчущіи** из **жаждущіи** правды: ѣкѡ тѣи nachtztcz [2, 5:6];

3. Т страха же єзгѡ2 сотрзсошасз **стрегущіи** из бѣша ѣкѡ мертви [2, 28:4];

II – як іменна частина складеного іменного присудка, напр.:

4. ... не вѣ бо **будете глаголющіи**, но дхъ7 пц7А вашегѡ глзй вѣ васъ [2, 10:20];

5. ... сі%о **суть скверн%ощаз** человекѡ: г є4же неумовенныма рукама ѣсти, не сквернить человекѡ [2, 15:20];

III – як самостійний присудок (почасти таке явище існує в старочерковнослов'янській, а відтак і в церковнослов'янській мовах під впливом давньогрецької мови), напр.:

6. ...рахиль **плачущисз** ч'дъ своихъ... [2, 2:18];

7. СЕ, и5же м%огказ **носщіи**, вѣ домѣхъ царскихъ суть [2, 11:8];

8. **Вѣдый** же ѣи7съ мыбсли и4хъ, речЕ и5мъ... [2, 12:25];

IV – у препозиції до означуваного слова, не утворюючи дієприкметникового звороту (одиничний дієприкметник), напр.:

9. ...рождеініз єзхїднѡва, кто2 сказа вамъ бжати т **будущагѡ** гнѣва... [2, 3:7];

V – у постпозиції до означуваного слова, не утворюючи дієприкметникового звороту (одиничний дієприкметник), напр.:

10. Сіе же всЕ бѣсть, да сбудетєз реченное т гДа прѡрокомъ, **глаголющимъ**: [2, 1:22];

11. ...из соберетъ пшеницу свою2 вѣ житницу, плевѡ же сожжетъ пгнемъ **негасающимъ** [2, 3:12];

VI – у постпозиції до означуваного слова, утворюючи дієприкметниковий зворот, напр.:

12. ...но ѡ всцѣмъ глголѣ **изсходсцемъ** иззо кѣтъ б9іихъ. [2, 4:4];

VII – у значенні стану, властивості об'єкта дії, що виражена перехідним дієсловом, напр.:

13. И# видѣвшє єзго2 ѹчн7цы2 по морю **ходсша** [2, 14:26];

14. И# пришедъ ко ѹчн7кНмъ, из ѡбрѣте и5хъ **спсщихъ**, из гла петрови... [2, 26:40];

VIII – у складі давального самостійного відокремленого звороту – специфічної конструкції церковнослов'янської мови, яку перекладають переважно складнопідрядним реченням часу:

15. **Спешу** же єзм҃҃ сь горы2, в8слѣдъ єзгѡ2 издсху народи мнози [2, 8:1];

IX – у функції дієприслівника (тільки короткі дієприкметники в різних відмінкових формах):

16. И# пришедше ѹчн7цы2 єзгѡ2 возбудилша єзго2,

глаголюще: гДи, сп7си1 ны, погибаемъ. [2, 8:25].

На місці субстантивованих дієприкметників ми зафіксували складнопідрядні з'ясувальні речення: *Блаженні ті, що плачуть, бо вони втішаються* [5, 5:4], *Од страху ж його затрусились ті, що стерегли його, й стали наче мертві* [11, 28:4] [див. також 3; 4; 5; 9; 11, 2:20; 3:11; 4:16; 5:6 (2 дієприкм.); 5:22; 5:32; 5:40; 5:42; 5:44 (4 дієприкм.); 5:46; 6:16; 7:21 (2 дієприкм.); 8:10; 10:28 (3 дієприкм.); 10:41 (2 дієприкм.); 11:3; 12:3; 12:4; 12:48; 13:23 (2 дієприкм.); 13:41; 13:43; 14:9; 14:21; 14:33; 15:11 (2 дієприкм.); 15:18 (2 дієприкм.); 21:12 (3 дієприкм.); 21:44; 23:13; 23:20; 23:21; 23:22 (2 дієприкм.); 24:16; 25:28; 25:29 (2 дієприкм.); 25:34; 25:41; 27:39; 27:40; 27:47]; субстантивовані прикметники або пасивні дієприкметники минулого часу: *Блаженні голодні й жадні правди, бо такі наситять ся* [11, 5:6], *Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені* [3, 5:4]; іменники *Зо страху перед ним сторожа затремтіла й стала, наче змертвіла* [9, 28:4], *Зо страху перед ним затремтіла вартя і стала, наче мертва* [4, 28:4].

Цікаво відзначити, що І. Огієнко, перекладаючи субстантивовані дієприкметники, найбільше вдається саме до іменників (або субстантивованих прикметників чи дієприкметників). Подаємо кількість ужитих слів означених категорій у кожному перекладі (усього в церковнослов'янському тексті зафіксовано 78 субстантивних дієприкметників):

[11] – 5 іменників [вірші 13:3; 13:18; 22:10; 22:11; 26:46], 9 прикметників [вірші 5:4; 5:6 (2 дієприкм.); 8:16; 11:3; 12:22; 21:9 (слово *грядущий*); 21:16; 23:39], 1 дієприкметник [вірш 11:28] – всього 15 одиниць;

[3] – 12 іменників [вірші 13:3; 13:18; 14:21; 17:24; 21:12 (3 дієприкм.); 22:10; 22:11; 25:9; 26:46; 28:4], 6 прикметників [5:6 (слово *голодний*); 8:16; 14:33; 16:28; 26:71; 26:73], 3 дієприкметники [вірші 5:4; 5:6 (слово *спрагнений*); 11:28] – всього 21 одиниця;

[9] – 8 іменників [вірші 13:3; 13:18; 17:24; 22:10; 22:11; 25:9; 26:46; 28:4], 7 прикметників [5:4; 5:6 (2 дієприкм.); 8:16; 12:22; 16:28; 21:16], 1 дієприкметник [11:28] – всього 16 одиниць;

[5] – 8 іменників [вірші 13:3; 13:18; 17:24; 21:16; 22:10; 22:11; 24:19; 25:9], 4 прикметники [вірші 5:6 (2 дієприкм.); 8:16; 12:22], 1 дієприкметник [вірш 11:28] – всього 13 одиниць;

[4] – 7 іменників [13:3; 13:18; 17:24; 22:10; 25:9; 26:46; 28:4], 4 прикметники [5:6 (2 дієприкм.); 8:16; 12:22], 1 дієприкметник [11:28] – всього 12 одиниць.

При відтворенні вірша 22:12 у чотирьох варіантах перекладу зафіксовано дієприслівник [3; 5; 9; 11]; Р. Туркопяк [4] пропонує речення без урахування семантики дієприкметника.

Дієприкметники, що є іменною частиною

складеного іменного присудка, українські перекладачі Біблії відтворили дієсловами: *бо не ви промовлятимете, але Дух Отця вашого в вас промовлятиме* [3, 10:20], *не ви бо будете говорити, а Дух Отця вашого в вас говоритиме* [9, 10:20]; складнопідрядними означальними реченнями (*Це те, що оскверняє людину, а немитими руками їсти – не оскверняє людину* [5, 15:20]; *Це те, що опоганює людину; їсти ж немитими руками не опоганює людини* [4, 15:20]).

Таких дієприкметників зафіксовано дев'ять (див. також: 5:25; 7:13; 24:38 (4 дієприкм.)). Дев'ятий дієприкметник у складі присудка (11:3) вже субстантивований, тому за способом відтворення ми його віднесли до субстантивованих дієприкметників, хоча він виконує роль присудка. Перекладено його тими самими засобами, що й інші аналізовані словоформи в цій позиції: субстантивованим прикметником [11] та складнопідрядним реченням [3; 4; 5; 9].

Дієприкметники, що є самостійними присудками, відтворено складнопідрядними з'ясувальними реченнями: *ось ті, що носять мяку одежу, вони в царських будинках* [11, 11:8]; *Та ж ті, хто носить м'який одяг, живуть у царських палацах* [4, 11:8]; [див. також 3; 4; 5; 9; 11, 1:18; 10:20; 27:54]; дієсловами: *Рахиль плаче за дітьми своїми* [5, 2:18]; *А Він знав думки їхні, і промовив до них...* [3, 12:25]; дієприслівниками: *Знаючи думки їхні, Ісус сказав їм...* [9, 12:25]; *А Ісус, знаючи їхні думки, сказав їм...* [4, 12:25].

Використання дієслів при перекладі активних дієприкметників теперішнього часу, що є частинами складеного іменного присудка, або самим присудком, зумовлене тим, що в церковнослов'янському тексті саме дієприкметники є носіями лексичного (коли дієприкметник є частиною предиката) або лексико-граматичного (коли дієприкметник вжито самостійно) значення присудка. Таке функціонування аналізованої форми можливе тому, що церковнослов'янська мова успадкувала від старочерковнослов'янської дієприкметник як особливу форму дієслова, яка ще здатна виражати семантику дії. Натомість сучасні українські дієприкметники не можуть самостійно виявляти такої семантики. Оскільки в зазначених позиціях дієприкметники вжито саме як лексичні або лексико-граматичні присудки зі значенням дії, найдоцільніше перекладати їх або смисловим дієсловом, або складнопідрядним реченням.

У перекладі вірша 12:25 бачимо на місці дієприкметника дієприслівник, використання якого цілком закономірне, тому що в церковнослов'янському реченні наявний дієприкметниковий зворот, утворений дієприкметником-присудком, і предикат всього речення. Українські перекладачі залишили незмінним головне дієслово, при цьому перетворивши дієприкметниковий зворот на дієприслівнико-

вий, опорне слово якого за своїми семантико-граматичними ознаками є другорядним присудком.

Було виявлено всього один дієприкметник у препозиції до означуваного слова, що не утворюють дієприкметникового звороту: *Кодло гадюче, хто остеріг вас, щоб утікали від настигаючого гніва?* [11, 3:7]; *Роде зміїний, хто вас надоумив утікати від гніву майбутнього?* [3, 3:7]; *Гадюче поріддя! Хто вас навчив тікати від наступаючого гніву...?* [9, 3:7]; *поріддя єхиднове! Хто навчив вас тікати від грядущого гніву?* [5, 3:7]; *Поріддя гадюче, хто підказав вам втікати від майбутнього гніву?* [4, 3:7].

Для відтворення цього дієприкметника використано прикметники. Однак, два варіанти перекладу пропонують саме активний дієприкметник теперішнього часу. На нашу думку, спорадичне вживання форм дієслова з атрибутивно-процесуальною семантикою в релігійних текстах пов'язане з тією ж такою мовною традицією, намаганням наблизити мову цих текстів до зразків старочерковнослов'янською мовою, елементи якої в українській мові мають урочисту, піднесену конотацію. Такі семантичні особливості мають і активні дієприкметники теперішнього часу, коли їх уживано в релігійному стилі.

Одиничні дієприкметники в постпозиції до означуваного слова відтворено складнопідрядними означальними реченнями: *А все оце сталося, щоб збулося сказане пророком від Господа, який провіщає...* [3, 1:22]; дієприслівниками: *Усе ж се сталося, щоб справдилось, що промовив Господь через пророка, глаголючи...* [11, 1:22]; прикметниками: *та збере свою пшеницю до засіків, а полову спалить вогнем незгасним* [9, 3:12]; іноді перекладачі взагалі опускають аналізовану форму або перебудовують речення: *А сталося все це, щоб здійнилось Господнє слово, сказане пророком...* [9, 1:22] [див. також 3; 4; 5; 9; 11, 2:17; 4:14; 6:16; 8:17; 9:27 (2 дієприкм.); 11:18; 11:19; 12:17; 13:14; 13:35; 21:4; 21:9 (2 дієприкм.); 21:23; 23:16; 27:9].

Постпозитивні дієприкметники, що утворюють зворот, перекладено складнопідрядними означальними реченнями: *... а кожним словом, що виходить із уст Божих* [11, 4:4]; *... але кожним словом, що походить із уст Божих* [3, 4:4]; *... а кожним словом, що виходить з уст Божих* [9, 4:4]; *але всяким словом, що виходить з уст божих* [5, 4:4]; *... але кожним словом, що виходить з Божих уст* [4, 4:4] [див. також 3; 4; 5; 9; 11, 1:19; 2:16; 3:3; 3:7; 3:16 (2 дієприкм.); 4:16; 7:13; 8:28; 9:9; 9:36; 11:16; 11:17; 12:25; 13:45; 15:27; 16:28; 18:6; 20:3; 20:6; 20:30; 21:15; 21:43; 23:17; 23:24; 23:37; 24:15; 24:41; 26:64 (2 дієприкм.); 27:55 (2 дієприкм.); 27:61].

Складними для перекладу є дієприкметники зі значенням стану, властивості об'єкта дії, яку виражає перехідне дієслово. Церковнослов'янська мова

передає це значення формою Р. в., українською мовою його відтворюють переважно Ор. в., зрідка теж Р. в. Складність полягає в тому, що не всі дієприкметники можна перекласти одним словом у зазначених відмінках, воно не завжди існує. Тому, окрім прикметників та дієприкметників минулого часу, можливим (а іноді і єдино можливим) варіантом відтворення аналізованої форми є складнопідрядне речення: *І побачивши ученики, що Він іде по морю...* [11, 14:26]; *Як побачили ж учні, що йде Він по морю...* [3, 14:26]; *Учні, побачивши, що він іде морем...* [9, 14:26]; *І ученики, побачивши, що Він іде по морю...* [5, 14:26]; *А учні, побачивши, що Він іде по морю...* [4, 14:26] [див. також 3; 4; 5; 9; 11, 15:31 (3 дієприкм.); 26:43]; *І приходять до учеників, і знаходять їх сплячих, і рече до Петра...* [11, 26:40]; *І, вернувшись до учнів, знайшов їх, що спали, і промовив Петрові...* [3, 26:40]; *Повернувся він до учнів і, знайшовши їх заснувшими, каже до Петра...* [9, 26:40]; *І приходять до учеників, і знаходять їх сплячими, і говорить Петрові...* [5, 26:40]; *Повертається до учнів і знаходить, що вони сплять, і каже Петрові...* [4, 26:40] [див. також 3; 4; 5; 9; 11, 15:31 (3 дієприкм.); 25:37 (2 дієприкм.); 25:39; 25:44 (2 дієприкм.); 26:43].

Варто згадати, що в кожному перекладі було зафіксовано аналізовані словоформи. Так, переклад П. Куліша – І. Пулюя – І. Нечуя-Левицького містить 13 активних дієприкметників теперішнього часу [11, 3:3; 3:7; 4:14; 4:16; 12:20; 12:48; 16:28; 21:23; 22:31; 24:19; 25:29; 27:9; 27:39], І. Огієнка – 1 [3, 12:20], І. Хоменка – 4 [9, 3:3; 3:7; 12:20; 24:19], патріарха Філарета – 2 [5, 3:3; 12:20], Р. Турконяка – 2 [4, 3:3; 12:20]. Окремо розглянемо два речення – 3:3 та 12:20.

Сей бо едетъ реченный изаедемъ пророкомъ, глаголющымъ: гласъ **вопіющагв** въ пустѣни... [2, 3:3]: *Се ж бо той, про кого казав пророк Ісаїя, глаголючи: Голос покликуючого в пустині...* [11, 3:3]; *Бо він той, що про нього сказав був Ісаїя пророк, промовляючи: Голос того, хто кличе: В пустині...* [3, 3:3]; *Це ж той, що про нього говорив пророк Ісаїя: Голос вопіючого в пустині...* [9, 3:3]; *Бо Він є Той, про Якого сказав пророк Ісаїя: глас вопіючого в пустелі...* [5, 3:3]; *Він є тим, про кого говорив пророк Ісаїя, промовляючи: Голос волаючого в пустелі...* [4, 3:3].

Із 5 варіантів перекладу 4 містять аналізовану словоформу, лише І. Огієнко вжив складнопідрядне речення. Насамперед зазначимо, що аналізований вираз – загальновідомий біблійний фразеологізм. Саме через це І. Хоменко та патріарх Філарет навіть не змінюють форми дієприкметника і залишають його як *вопіючого*. Використання дієприкметника з питомим українським суфіксом в інших реченнях свідчить про намагання подати вислів у вигляді, якнайближчому до форми дієприкметника староцерковнослов'янської мови.

Інший приклад: трости сокрушенны не преломить из лена **внемшасз** не ўгасить... [2, 12:20]: *приломаної тростини не доломить, і льону димуючого не потушить...* [11, 12:20]; *Він очеретини надломленої не доломить, і гнота догасаючого не погасить...* [3, 12:20]; *Він очеретини надломаної не доломить і гнота тліючого не загасить...* [9, 12:20]; *тростини надломленої не переломить, і льону тліючого не загасить...* [5, 12:20]; *Надломаної тростини Він не доламає і тліючого гнота не загасить...* [4, 12:20].

Як бачимо, церковнослов'янське речення не містить активного дієприкметника теперішнього часу (є активний дієприкметник минулого часу), але всі варіанти перекладу пропонують саме перший тип аналізованої словоформи. Цю позицію перекладачів пояснюємо такими чинниками: прагненням якнайточніше відтворити атрибутивно-процесуальну семантику речення, яку, на їхню думку, потрібно передати саме дієприкметником (слово *внемшасз* означає „такий, що загорівся”); українські дієприкметники утворено від дієслів з антонімічною семантикою („догасати”, „випускати дим (при догорянні)”, „догоряти”, „повільно, без полум'я горіти”), використання цих дієслів дає змогу показати процес горіння, при цьому звертаючи увагу на його згасання; для української мови активні дієприкметники минулого часу з суфіксом *-ш-* ще більш неприродні, ніж дієприкметники теперішнього часу, які, як було зазначено вище, існують в системі української мови не без впливу староцерковнослов'янської.

Зважаючи на проведений аналіз, можемо зробити такі висновки:

1) усі перекладачі Святого Письма українською мовою були свідомі того, що активні дієприкметники теперішнього часу як особлива форма дієслова для вираження атрибутивно-процесуальної семантики не властиві граматичній системі української мови, тому при перекладі Біблії у більшості випадків аналізовані словоформи було замінено різними питомими засобами, як-от: складнопідрядними реченнями, субстантивованими прикметниками, іменниками, дієприслівниками, дієприкметниками обох станів минулого часу, дієсловами, що свідчить про великі можливості української мови виражати атрибутивно-процесуальну семантику власними мовними ресурсами;

2) поодинокі випадки використання дієприкметників можна пояснити впливом староцерковнослов'янської мови на писемну українську мову, особливо на мовні засоби релігійного стилю, сформованого наприкінці XIX ст., прикметними рисами якого є те, що він увібрав лексичні та деякі граматичні елементи першої писемної мови слов'ян; відзначимо й традицію зберігати аналізовані словоформи, коли вони входять до складу фразеологізмів, афоризмів;

3) найчастіше перекладачі використовували складнопідрядні речення різних типів для заміни

активних дієприкметників теперішнього часу;

4) переклад І. Огієнка містить усього один активний дієприкметник, при цьому саме митрополит Іларіон найчастіше вживав іменники (власне-іменники, субстантивовані прикметники та пасивні дієприкметники минулого часу) у позиції субстантивованих дієприкметників і вдавався до різних способів заміни в аналогічних ситуаціях;

5) порівняно велику кількість (13) активних дієприкметників теперішнього часу в перекладі П. Куліша – І. Пулюя – І. Нечуя-Левицького пояснюємо відсутністю в XIX ст. чіткої кодифікованої мовної норми про необхідність заміни аналізовані словоформи, а також більшим впливом староцерковнослов'янської традиції на перших перекладачів Біблії українською мовою, які значною мірою опиралися саме на тексти цієї мовою, що й зумовило описані вище процеси запозичення.

Література

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович; уклад. Я. Б. Тимошенко. – К. : Либідь, 1991. – 256 с.
2. Библия на церковнославянском, русском, греческом, еврейском и латинском языках [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://azbyka.ru/biblia/>
3. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена. Ювілейне видання з нагоди тисячоліття християнства в Україні / пер. І. Огієнка 1962 р. – К. : Видання емісійного товариства „Нове життя, Кемпус крусейд фор Крайст”, 1992. – 1184 с.
4. Біблія: Книги Святого Письма Старого та Нового Завіту. Четвертий повний переклад з давньогрецької мови / пер. ієромонаха о. Рафаїла (Романа Турконяка). – К. : Українське Біблійне Товариство, 2011. – 1214 с.
5. Біблія: Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками / пер. М. Денисенка за Біблією російською мовою (Синодальне видання РБТ. Москва, 2002). – К. : Видання Київської Патріархії УПЦ КП, 2007. – 1415 с.
6. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики української мови / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця – К. : Унів. вид-во „Пульсари”, 2004. – 400 с.
7. Кузьміч О. Іван Огієнко / О. Кузьміч // Благовісник. – 2003. – № 39. – С. 14-16.
8. Курило О. Б. Уваги до сучасної української літературної мови. – Видання п'яте. / О. Б. Курило. – Торонто, Канада : Нові дні, 1960. – 199 с.
9. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Повний переклад, здійснений за оригінальними єврейськими, арамейськими та грецькими текстами / пер. І. Хоменка 1963 р. – Рим : Видавництво оо. Василян „Місіонер”, 2007. – 1475 с.
10. Синявський О. Н. Норми української літературної мови. / О. Н. Синявський. – Львів : Українське видавництво, 1941. – 363 с.
11. Святе Письмо Старого і Нового Завіту мовою русько-українською / пер. П. О. Куліша, І. С. Левицького і Пулюя 1903 р. – К. : Рада, 2000. – 1086 с.
12. Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): [монографія] / І. Д. Фаріон. – Вид. 3-тє, доп. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. – 322 с.
13. Шерех Ю. В. Нарис сучасної української літературної мови / Ю. В. Шерех. – Мюнхен : Молоде життя, 1951. – 402 с.

Проанализированы особенности воспроизведения в наиболее важных украинских переводах Святого Писания (П. Кулиша – И. Нечуя-Левицкого – И. Пулюя, И. Огиенко, И. Хоменко, патриарха Филарета, Р. Турконяка) грамматических форм и конструкций, выражающих атрибутивно-процессуальную семантику, которая в параллельном церковнославянском тексте Евангелия от Матфея выявляется в 9 разновидностях использования действительных причастий настоящего времени. Авторы пришли к выводу, что переводчики вместо анализированных причастных форм в большинстве случаев последовательно употребляли средства, присущие украинскому языку (сложноподчинённые предложения, субстантивированные прилагательные, существительные, причастия обоих залогов прошедшего времени, деепричастия, глаголы), что свидетельствует о неестественности использования, а также о ненормативности действительных причастий настоящего времени в современном украинском языке.

Ключевые слова: действительные причастия настоящего времени, атрибутивно-процессуальная семантика, ненормативность, переводы Святого Писания.

The article deals with the peculiarities of expression of the grammatical forms and constructions with attributive-processual semantics in the most important Ukrainian translations of the Holy Scripture (by P. Kulish – I. Nechuy-Levyts'kyi – I. Pul'uy – I. Ohiyenko – I. Khomenko – patriarch Filaret – R. Turkon'ak) which are expressed in the parallel Church-Slavonic text of the Bible with the help of 9 kinds of using of active present adjectival participle.

The authors have drawn the conclusion that all translators mostly substituted adjectival participles under analysis for diverse inherently Ukrainian means (complex sentences, adnouns, nouns, adverbial participles, active and passive past adjectival participles, verbs) thus proving the use of active present adjectival participles to be unnatural and non-normative in the Modern Ukrainian language.

Key words: active present adjectival participles, attributive-processual semantics, non-normativity,

translations of the Holy Scripture.